

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан економічного факультету

_____ А.Д. Діброва
« ____ » _____ 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри економіки підприємства

ім. проф. І.Н. Романенка

Протокол № 14 від 18 «червня» 2020 р.

_____ Завідувач кафедри
д.е.н., професор Рогач С.М.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка сільського господарства

Спеціальність 051 «Економіка»

освітня програма Економіка підприємства

Факультет (ННІ) економічний

Розробники: к.е.н., доцент Степасюк Л.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

економіка сільського господарства

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	051 Економіка	
Освітня програма	Економіка підприємства	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	45	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>Іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	3
Семестр	6	6
Лекційні заняття	26	4
Практичні, семінарські заняття	26	6
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни:

Набуття знання з основних закономірностей інноваційного розвитку економіки сільського господарства, формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, визначення економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції та обґрунтування заходів щодо її підвищення. Рівень знань з економіки сільського господарства забезпечує студентам набуття відповідних навиків з економічної роботи і підготовленість до практичної діяльності в аграрних підприємствах.

Завдання навчальної дисципліни:

- надбання студентами знань і вмінь з таких проблем, як економічні основи ефективного використання земельних ресурсів;
- формування ресурсного потенціалу сільського господарства і обґрунтування раціонального поєднання його складових елементів;
- визначення собівартості сільськогосподарської продукції;
- аналіз фінансово-економічних результатів діяльності аграрних підприємств та визначення беззбиткового виробництва продукції;
- забезпечення необхідних умов для здійснення інноваційної діяльності аграрних підприємств та оцінювання її ефективності;
- основні закономірності розвитку галузей рослинництва і тваринництва, досягнутий рівень економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції та обґрунтування шляхів її підвищення в умовах глобалізації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості сільського господарства і агропромислового виробництва та їх вплив на економіку аграрних підприємств;
- суть і методика визначення ресурсного потенціалу сільського господарства та його ефективності;
- методи визначення собівартості сільськогосподарської продукції;
- систему показників визначення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва;
- систему оцінки трудових ресурсів підприємства;
- основні закономірності розвитку сільського господарства;
- виробничо-економічні особливості ефективного розвитку сільськогосподарських галузей;
- напрями підвищення економічної ефективності галузей сільського господарства.

вміти:

- аналізувати і робити висновки щодо основних тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва;
- визначати економічну ефективність виробництва сільськогосподарської продукції;
- обґрунтовувати заходи щодо підвищення ефективності виробництва;
- аналізувати тенденції формування структури і обсягів виробництва відповідно до кон'юнктури ринку, щоб забезпечити конкурентоспроможність і ефективність сільськогосподарських галузей.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до адаптації та дій в новій ситуації;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- навички міжособистісної взаємодії.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати;
- розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави;
- здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач;
- здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів;
- здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудова відносин;
- здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

праці в аграрних підприємствах													
Тема 3. Матеріально-технічне забезпечення та виробнича логістика аграрних підприємств		4	2	2								3	
Тема 4. Інноваційна діяльність аграрних підприємств та оцінювання її ефективності		4	2	2								3	
Тема 5. Інфраструктура аграрного підприємства		4	2	2								1	
Тема 6. Ресурсне забезпечення аграрних підприємств		4	2	2								3	
Разом за змістовим модулем 2	6	24	12	12				32	1	1		16	
Змістовий модуль 3. Економіка виробництва сільськогосподарської продукції та формування її конкурентоспроможності													
Тема 1. Економіка галузей рослинництва		4	2	2					1	1		3	
Тема 2. Економіка галузей тваринництва		4	2	2						1		2	
Разом за змістовим модулем 3	3	8	4	4				42	1	2		5	
Усього годин	13	45	26	26				90	4	6		35	

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Формування та особливості функціонування аграрного сектору національної економіки	1
2	Види аграрних підприємств та їх організаційно-правові форми	1
3	Спеціалізація та агропромислова інтеграція	1
4	Витрати і собівартість сільськогосподарської продукції	1
5	Валові та фінансово-економічні результати діяльності аграрних	1

	підприємств	
6	Земельні ресурси та ефективність їх використання	1
7	Трудові ресурси та оплата праці в аграрних підприємствах	1
8	Матеріально-технічне забезпечення та виробнича логістика аграрних підприємств	1
9	Інноваційна діяльність аграрних підприємств та оцінювання її ефективності	1
10	Інфраструктура аграрного підприємства	1
11	Ресурсне забезпечення аграрних підприємств	1
12	Економіка галузей рослинництва	1
13	Економіка галузей тваринництва	1

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Спеціалізація та агропромислова інтеграція	1
2	Витрати і собівартість сільськогосподарської продукції	1
3	Валові та фінансово-економічні результати діяльності аграрних підприємств	1
4	Земельні ресурси та ефективність їх використання	1
5	Трудові ресурси та оплата праці в аграрних підприємствах	1
6	Матеріально-технічне забезпечення та виробнича логістика аграрних підприємств	1
7	Інноваційна діяльність аграрних підприємств та оцінювання її ефективності	1
8	Ресурсне забезпечення аграрних підприємств	1
9	Економіка галузей рослинництва	1
10	Економіка галузей тваринництва	1

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
....		

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентів

1. Особливості сільського господарства і агропромислового виробництва та їх вплив на економіку аграрних підприємств.
2. Предмет і завдання науки.
3. Методи дослідження економіки аграрних підприємств
4. Види підприємств та їх об'єднань.
5. Агропромислові формування в аграрному секторі економіки.

6. Суть і об'єктивні умови розвитку спеціалізації аграрних підприємств.
7. Концентрація сільськогосподарського виробництва.
8. Диверсифікація аграрних підприємств, її форми і види.
9. Поняття витрат виробництва і собівартості продукції.
10. Методика обчислення собівартості продукції аграрних підприємств.
11. Калькулювання собівартості продукції аграрних підприємств.
12. Суть і вимірювання ефективності сільськогосподарського виробництва.
13. Методика визначення показників економічної ефективності виробництва. Точка беззбитковості та її обчислення.
14. Рациональне використання землі як головного засобу виробництва в сільському господарстві.
15. Розмір сільськогосподарських угідь України та їх склад, сучасний стан розподілу земель між землевласниками і землекористувачами.
16. Система оцінки трудових ресурсів підприємства.
17. Поняття і значення підвищення продуктивності праці в аграрному секторі економіки.
18. Показники продуктивності праці у сільському господарстві і методика їх визначення.
19. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах різних галузей економіки України за сучасних умов господарювання.
20. Поняття і особливості техніко-технологічної бази аграрних підприємств.
21. Машинно-тракторний парк та ефективність його використання.
22. Поняття логістики, її функції та завдання.
23. Поняття і види інноваційної діяльності.
24. Локальні й глобальні новини (нововведення).
25. Умови забезпечення ефективної інноваційної діяльності.
26. Загальна характеристика напрямів НТП і його основні риси
27. Показники ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності.
28. Суть і значення інфраструктури аграрного підприємства. Класифікація інфраструктури.
29. Виробнича інфраструктура та її економічне значення.
30. Соціальна інфраструктура та соціальна діяльність підприємства.
31. Суть ресурсного потенціалу аграрних підприємств, його склад та структура.
32. Методичні основи оцінки ресурсного потенціалу підприємства, показники його виміру.
33. Економічна ефективність використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств і напрями її підвищення.
34. Розвиток і зональні особливості виробництва зерна.
35. Економічна ефективність виробництва зерна та підвищення його ефективності.

36. Економічне і соціальне значення вирощування цукрових буряків.
37. Економічна ефективність виробництва цукрових буряків і шляхи її підвищення.
38. Економіка виробництва олійних культур.
39. Економічна ефективність виробництва насіння соняшнику і шляхи її підвищення.
40. Народногосподарське значення, розвиток та розміщення виробництва картоплі.
41. Економічна ефективність виробництва картоплі та овочів, основні шляхи підвищення їх економічної ефективності.
42. Економіка виробництва плодів, ягід і винограду.
43. Економічна ефективність виробництва винограду. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції садівництва.
44. Розвиток і розміщення виробництва продукції скотарства.
45. Економічна ефективність виробництва молока та приросту великої рогатої худоби.
46. Народногосподарське значення свинарства, його роль у забезпеченні населення продуктами харчування.
47. Економічна ефективність виробництва свинини та шляхи підвищення його економічної ефективності.
48. Резерви збільшення виробництва продукції вівчарства.
49. Економічна ефективність виробництва продукції вівчарства.
50. Розвиток і розміщення галузі птахівництва.
51. Економічна ефективність виробництва яєць та м'яса птиці.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОСбакалавр Спеціальність «Економіка»	Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни «Економіка с.-г. »	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Рогач Світлана Михайлівна Протокол № 10 від 24 квітня 2020 р.

Екзаменаційні запитання

1. Суть спеціалізації підприємства та її види.
2. Економіка виробництва зерна.

Тестові завдання різних типів

	Питання 1. Особливості сільськогосподарського виробництва:
1	Економічний процес відтворення тісно переплітається з природними процесами;
2	Має місце галузева диверсифікація;
3	В процесі виробництва відбувається споживання засобів виробництва;
4	Інфраструктура має важливе значення;
5	Існування взаємозалежності і взаємодоповнюваності окремих галузей.

	Питання 2. Сільськогосподарські кооперативи залежно від завдань і характеру їхньої діяльності поділяються на:
1	затратні;
2	виробничі;
3	аграрні;
4	маркетингові;
5	обслуговуючі.

	Питання 3. Співвіднесіть види диверсифікації за критерієм сфери діяльності:	
1	Виробнича диверсифікація	А) Це процес урізноманітнення фінансової діяльності підприємства, шляхом здійснення різних видів коротко- і довгострокових фінансових вкладень.
2	Фінансова диверсифікація	Б) Це процес створення підприємством власної торгівельної мережі, розширення каналів збуту продукції, шляхом використання різноманітних маркетингових важелів.
3	Маркетингова диверсифікація	В) Це процес збільшення асортименту продукції, яка випускається.

	Питання 4. Собівартість продукції – це:
1	Затрати праці і коштів на виробництво і реалізацію продукції;
2	Суспільно необхідні витрати на виробництво і реалізацію продукції, виражені в грошовій формі;
3	Витрати підприємства на виробництво продукції та прибуток;

4	Витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції, виражені в грошовій формі.
----------	--

	Питання 5. Економічна ефективність показує:
1	Кінцевий корисний результат від застосування всіх виробничих ресурсів й визначається порівнянням одержаних результатів і витрат виробничих ресурсів;
2	Відповідність витрат й екологічних результатів інтересам суспільства, порівняння економічного ефекту і витрат на природоохоронні заходи;
3	Відповідність витрат й екологічних результатів інтересам суспільства, порівняння економічного ефекту і витрат на природоохоронні заходи;
4	Результат тих чи інших заходів.

	Питання 6. Співвіднесіть показники:	
1	Суб'єкти земельних відносин	А) це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею.
2	Об'єкти земельних відносин	Б) громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади.
3	Земельні відносини	В) землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї).

	Питання 7. Встановіть відповідність між терміном та його значенням:	
1. Керівники		А) працівники, які безпосередньо зайняті у процесі виробництва продукції, виконанні робіт та наданні послуг
2. Спеціалісти		Б) працівники, що займають посади керівників підприємств та їх структурних підрозділів, а також їх заступники
3. Службовці		В) працівники, які виконують спеціальні інженерно-технічні, економічні та інші роботи
4. Робітники		Г) працівники, що виконують суто технічну роботу, здійснюють оформлення документації, облік, контроль.

	Питання 8. Планування, організація та контроль руху матеріальних та інформаційних потоків в просторі і в часі на шляху від первинного джерела сировини і матеріалів, внутрішньофірмової їх переробки до виготовлення готової продукції і доведення її до споживача.
	<i>У бланку відповідей впишіть вірну відповідь</i>

	Питання 9. Показники розвитку льонарства:
1	Рівень рентабельності
2	Валовий збір льону-довгунця
3	Витрати на 1 га посіву
4	Площа посіву льону-довгунця
5	Затрати праці на 1 га посіву

	Питання 10. Сукупність підприємств і організацій, що забезпечують відповідні житлово-побутові та соціально-культурні умови життя сільського населення.
	<i>У бланку відповідей впишіть вірну відповідь</i>

8. Методи навчання

Методи навчання поділяють за відповідним етапом навчання, на кожному з яких розв'язують специфічні завдання: орієнтація на методи підготовки студентів до вивчення матеріалу, що передбачає пробудження інтересу, пізнавальної потреби, актуалізацію базових знань, необхідних умінь і навичок; на методи вивчення нового матеріалу; на методи конкретизації й поглиблення знань, набування практичних умінь і навичок, які сприяють використанню пізнаного; на методи контролю й оцінки результатів навчання. Крім того, у навчальному процесі викладач виокремлює методи пояснення навчальної дисципліни, різноманітні методи організації самостійної роботи студентів.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод найширше застосовують для передавання значного масиву інформації.

Метод проблемного викладення. Використовуючи відповідні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть полягає в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом пізнавальних завдань на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами та з навчальними посібниками. Такий метод, як евристична бесіда є перевіреним способом активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження і розрахунки та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

Методи контролю та самоконтролю: методи усного контролю; методи письмового контролю та самоконтролю; методи практичного контролю і методи практичного самоконтролю.

9. Форми контролю

Основними формами організації навчання під час вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є лекції, семінарські (практичні) заняття, консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Відповідно до вище зазначених форм організації навчання формами контролю засвоєння програми є: самоконтроль, написання модульних

контрольних робіт, реферату, виконання індивідуальних практичних завдань та іспит за період вивчення дисципліни.

Контрольні заходи, які проводяться в університеті визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 27 лютого 2019 року, протокол №7, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисциплін, які викладаються протягом одного семестру – осіннього чи весняного, поділяється лекторами на **два-три змістові модулі**.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквиуму, результату експерименту, що можна оцінити чисельно, розрахункової чи розрахунково-графічної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Після проведення проміжних атестацій з двох змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів) за формулою:

$$0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} \cdot K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)} \cdot K_{ЗМ}^{(n)}) / K_{дис}$$

де $R_{ЗМ}^{(1)}, \dots, R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)}, \dots, K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{\text{дис}} = K_{\text{ЗМ}}^{(1)} + \dots + K_{\text{ЗМ}}^{(n)}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K_{\text{ЗМ}}^{(1)} = \dots = K_{\text{ЗМ}}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{\text{НР}} = \frac{0,7 \cdot (R_{\text{ЗМ}}^{(1)} + \dots + R_{\text{ЗМ}}^{(n)})}{n} . \quad (2)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу вищої освіти за:

- отримання диплому I-го ступеню переможця студентської наукової конференції навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;
- отримання диплому переможця (I, II чи III місце) II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни чи спеціальності (напрямку підготовки) у поточному навчальному році;
- отримання диплому (I, II чи III ступеню) переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з відповідної дисципліни у поточному навчальному році;
- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;
- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;
- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен (далі – **екзамен**) – це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік (далі – **залік**) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік – це форма атестації, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння здобувачем вищої освіти програми навчальної чи виробничої практики, підготовки та захисту курсової роботи (проекту).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 27.02.2019 р. протокол № 7.

Екзамени для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання проводяться у **письмовій (електронній) формі за екзаменаційними білетами**.

У екзаменаційному білеті передбачається комбінація з екзаменаційних запитань і тестових завдань різних типів (відкритих; закритих: вибіркових, на відповідність).

Кількість екзаменаційних запитань і тестових завдань різних типів у екзаменаційному білеті та критерії оцінювання відповідей на них визначає науково-педагогічний (педагогічний) працівник, який відповідає за викладання навчальної дисципліни.

При проведенні екзамену в електронній формі всі типи тестових завдань оцінюються автоматично системою тестів, окрім розгорнутих відповідей на екзаменаційні запитання. Розгорнуті відповіді на екзаменаційні запитання типу «есе» в системі «Elearn» перевіряють НПП, які проводять екзамен, і виставляють відповідну оцінку.

Екзаменаційні білети мають бути затверджені на засіданні кафедри, яка забезпечує викладання навчальної дисципліни, про що свідчить підпис завідувача кафедри на кожному екзаменаційному білеті.

При проведенні екзамену в електронній формі всі тестові завдання з бази тестових завдань, що будуть використовуватися в процесі тестуванні, повинні бути роздруковані та затверджені на засіданні кафедри.

Після завершення проведення письмового екзамену за результатами відповідей на екзаменаційний білет обов'язково проводиться співбесіда двома науково-педагогічними (педагогічними) працівниками, які проводили підсумкову атестацію, із здобувачем вищої освіти, після якої визначається остаточна оцінка за складання екзамену – рейтинг здобувача вищої освіти з атестації R_{AT} (не більше 30 балів).

Заліки для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання проводяться *методом тестування*.

Методика складання тестових завдань та оцінювання знань здобувачів вищої освіти наведена у методичній розробці «Методика підготовки та проведення тестового оцінювання знань студентів» (Лузан П.Г., Ільїн В.В., Рудик Я.М., Лисенко В.П., Зазимко О.В. Видавничий центр НУБіП України, 2009 р.).

На заліку, що проводиться методом тестування, рейтинг здобувача вищої освіти з атестації R_{AT} (не більше 30 балів) визначається за формулою:

$K_{\text{прав}}$

$$R_{AT} = \frac{\quad}{K_{\text{заг}}} \cdot 30, \quad (3)$$

де $K_{\text{прав}}$ – кількість правильних елементів у бланку відповідей студента;

$K_{\text{заг}}$ – загальна кількість елементів бланку еталонних відповідей.

Рейтинг здобувача вищої освіти з атестації округлюється до цілого числа.

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{AT}. \quad (4)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1. Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Після завершення підсумкової атестації з дисципліни у відомість обліку успішності заносяться: рейтинг кожного здобувача вищої освіти з атестації, визначений за формулою (4) їх рейтинг із засвоєння дисципліни, а також визначена згідно з табл.1 національна оцінка.

У залікову книжку здобувача вищої освіти заноситься національна оцінка.

11. Методичне забезпечення

1.Степасюк Л.М., Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з курсу «Економіка сільського господарства» студентами спеціальності 051 – «Економіка»К. «ЦП «КОМПРИНТ». 2019. 110с.

2. Степасюк Л.М. Економіка сільського господарства: Методичні вказівки до виконання практичних завдань студентами спеціальності 051 – «Економіка» К. «ЦП «КОМПРИНТ». 2019. 112с.

3.Степасюк Л.М. Методичні вказівки до написання курсових робіт з дисципліни «Економіка сільського господарства» для студентів спеціальності 051 – «Економіка»К. «ЦП «КОМПРИНТ» 2019. 42с.

4.Степасюк Л.М.Методичні рекомендації до вивчення курсу «Економіка сільського господарства К. «ЦП «КОМПРИНТ» 2017. 353с.

5. Економіка сільського господарства (конспект лекцій): Навч.-мет. Видання.Степасюк Л.М. К. «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. – 184 с.

4.Методичні вказівки до виконання програми виробничої практикидля студентів 3 курсу економічного факультетуспеціальності 051 – «Економіка» С.М. Рогач, Л.М., Степасюк, Т.В., Мірзоєва. К. «ЦП «КОМПРИНТ»». 2018. 31 с.

5.Економіка сільського господарства: методичні вказівки для самостійного вивчення курсу студентами заочної форми навчання спеціальності 051 – «Економіка». Л.М. Степасюк, Л.О. Куцеконь. К. «ЦП «КОМПРИНТ»» 2018. 25 с.

6. Тести-завданнядля самостійної роботи з вивчення курсу «Економіка сільського господарства»для студентів спеціальності 051 – «Економіка». Л.М. Степасюк, О.В. Куцеконь. К. НУБіП України, 2018. 64 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Економіка аграрних підприємств. Рогач С.М., Степасюк Л.М., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. К.: «ЦП «КОМПРИНТ». 2019. 480 с.
2. Рогач С.М., Гуцул Т.А., Збарський В.К., Степасюк Л.М. Економіка продуктового підкомплексу. Київ. «ЦП «КОМПРИНТ»» 2014. 409с.
3. Економіка сільського господарства. Навч. посібник. Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А. та ін.; За ред. В.К. Збарського і В.І. Мацибори. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Каравела, 2012. 312 с.
4. С.М. Рогач, Т.А. Гуцул, Л.М. Степасюк, О.В. Величко, Н.М. Суліма Економіка підприємства. К.: «ЦП «КОМПРИНТ». 2018.
5. Михайлов С.І., Степасюк Л.М., Городенко С.В. Економіка підприємства Київ. «ЦП «КОМПРИНТ». 2018. 417с.
6. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник] [2-ге вид., доп. і перероб.]. К.: КНЕУ. 2014. 624 с.

Допоміжна

1. Єрмоленко В.М., Степасюк Л.М., Тітенко З.М. Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників: економіко-правові аспекти: монографія К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2019. 441 с.
2. Рогач С.М., Ільків Л.А., Мірзоєва Т.В., Степасюк Л.М., Томашевська О.А. Економічні засади виробництва зернових і зернобобових нішових сільськогосподарських культур: монографія К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2019. 428 с.
3. Степасюк Л.М., Тітенко З.М. Економічна ефективність виробництва продукції скотарства К.: «ЦП «КОМПРИНТ». 2017. 376с.
4. Степасюк Л.М., Тітенко З.М. Конкурентоспроможність продукції скотарства сільськогосподарських підприємств К. Монографія. «ЦП «КОМПРИНТ». 2016. 250с.
5. Шумпетер І. Теорія економічного розвитку (Дослідження підприємницького прибутку, капіталу, кредиту, відсотка і циклу кон'юнктури). [пер. с англ.]. – М.: Прогрес. 1982. – 455 с.
6. Підгірний В. М. Історико-публіцистичний нарис. 2014. С. 76.
7. Господарський кодекс України. Офіційний вісник України. 2003. Вип. №11. с. 303 – 458.
8. Ільчук М.М. Економіка підприємницької діяльності та агробізнесу: Навч. Посібник. 2012. С. 398.
9. Заєць О.С. Проблеми розвитку агропромислової інтеграції в соняшниковому комплексі України. 2015. С. 276.

10. Танчик С.П. Основні напрями розвитку землеробства в Україні. Пропозиція. 2017. Вип. № 10. С. 51-56.
11. Россоха В.В. Формування і розвиток виробничого потенціалу аграрних підприємств. Монографія. К.: ННЦ ІАЕ. 2015. С. 444.
12. Збарський В. К. Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств. Монографія. К. : ННЦ ІАЕ. 2016. С. 310.
13. Ільчук М. М. Підвищення конкурентоспроможності продукції рослинництва в Україні. Серія: Економіка АПК. 2016. Вип. № 5. С. 51–59
14. Вітвіцький В. В. Продуктивність у системі результативності господарювання. Серія: Економіка АПК. 2015. Вип. № 12. С. 19–28.
15. Агропромисловий комплекс України: тенденції та перспективи розвитку. ІАЕ УААН. 2017. С. 574.
16. Березін О.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. 2014. С. 390.
17. Березін О.В. Продовольчий ринок України: теоретико-методологічні за-
сади формування і розвитку. 2014. С. 184.
18. Бойко В.І. До проблеми формування ринку зерна . Економіка АПК. 2016. №3. С. 35-38.
19. Голиков А.П., Казакова Н.А, Шуба О.А, Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку. 2015.
20. Гончарова В.М., Касянова Н.В. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посібник. 2017. С. 284.
21. Горьовий В. П., Збарський В. К. Мале підприємство, поступи розвитку, проблеми. 2015. С. 453.

13. Інформаційні ресурси

1. Статистичний щорічник України за 2019 р. за ред. Осауленка О.Г. Державна служба статистики України. К. : «Консультант», 2019. С. 570.
2. Сільське господарство України 2019: стат. зб. К. : Державна служба статистики України, 2019. С. 356.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: ukrstat.gov.ua (дата звернення 15.03.2019).

4. Офіційний сайт Національного агропорталу. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://latifundist.com> (дата звернення 23.04.2019).

5. Офіційний сайт Інформаційно-аналітичної агенції «АПК-Інформ»
[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.apk-inform.com/ru/analityc>
(дата звернення 14.04.2019).